

Arkeologisk utredning etapp 1

Fritidshus vid Vätterns strand

Bromma 2:1
Motala socken och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

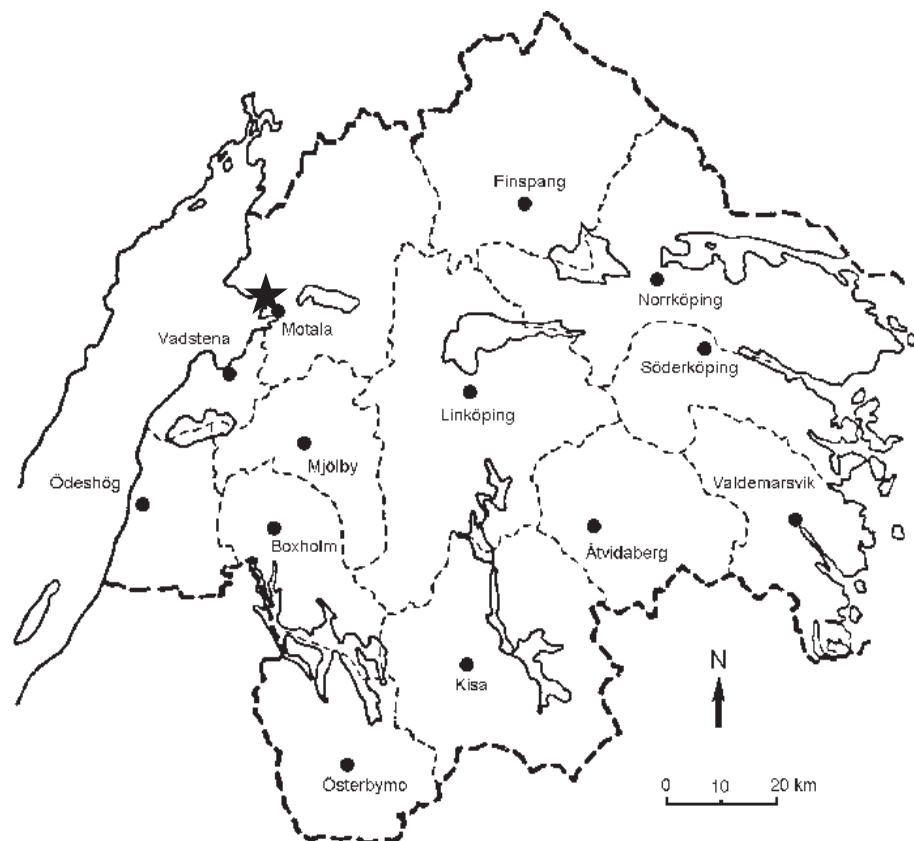
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M

Arkeologisk utredning etapp 1

Fritidshus vid Vätterns strand

Bromma 2:1
Motala socken och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt 2003

Rapport 1:2003

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M

Tekniska uppgifter

Fastighet	Bromma 2:1
Socken	Motala
Kommun	Motala
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	-
Ekonomiska kartans blad	085 80 (8F 8a Varamobaden)
Koordinater	X6475200-6475500, Y1458160-1458570
Koordinatsystem	Rikets
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1
Länsstyrelsens beslut	2002-11-18
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens dnr	431-16164-02
Länsmuseets dnr	524/02
Länsmuseets kontonummer	5910
Uppdragsgivare	Per-Anders Ericsson, Bromma Gård
Kostnadsansvarig	Per-Anders Ericsson, Bromma Gård
Projektledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	Emma Karlsson
Fältarbetstid	2002-10-23--11-28
Total projekttid	31 timmar
Totalt utreddes	15.000 m ²
Fynd	Nej
Foto filmnr	Nej
Analyser	Nej

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Rapport 1:2003	© Östergötlands länsmuseum
Grafik	-
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Tryck-	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 14 05 62
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Fritidshus vid Vätterns strand

Arkeologisk utredning etapp 1

Bromma 2:1

Motala socken och kommun

Östergötlands län

Sammanfattning

Med anledning av en planerad nybebyggelse inom ett fritidshusområde på fastigheten Bromma 2:1 i Motala kommun genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1. Denna omfattade kart- och arkivstudier och fältinventering. Ett förslag till en ny detaljplan för området har upprättats och i detta finns ett förslag med 14 nya tomter och en ny anslutningsväg. Totalt omfattar förslaget en exploateringsyta på ca 15.000 m² som fördelar sig på fem ytor.

Vid utredningen påträffades inga ovan mark synliga fornlämningar. Det aktuella området är strandnära och beläget nära kända stenåldersboplatser och fyndplatser för föremål från stenåldern. På två av ytorna bedömdes att en exploatering skulle kunna genomföras utan ytterligare arkeologiska insatser. De övriga ytorna, däribland den som kommer att tas i anspråk för en ny anslutningsväg, bedömdes som presumtiva boplatslägen varför en utredning etapp 2 rekommenderas innan någon exploatering genomförs. Länsstyrelsen i Östergötlands län fattar beslut i frågan om exploatering inom området.

Ann-Charlott Feldt
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 80 (8F 8a Varamobaden) med utredningsområdena markerade.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde 2002-10-23--11-28 en arkeologisk utredning etapp 1 på fastigheten Bromma 2:1 i Motala socken. Den aktuella utredningen utfördes med anledning av en planerad nybebyggelse inom ett fritidshusområde på fastigheten Bromma 2:1 i Motala kommun. Ett förslag till en ny detaljplan för området har upprättats och i detta finns ett förslag med 14 nya tomter och en ny anslutningsväg. Totalt omfattar förslaget en exploateringsyta på ca 15.000 m².

Arbetet utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var Per-Anders Ericsson, Bromma Gård som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för utredningen och rapportarbetet var undertecknad. Vid inventeringen deltog antikvarie Emma Karlsson.

Områdesbeskrivning

Arbetet berör ett strandnära område vid Vättern strax norr om Motala. Utredningsområdet ligger mellan 90 och 105 m ö h och utgör ett lämpligt läge för potentiella stenåldersboplatser. Tre av de aktuella ytorna (yta 1, 2 och 4) är beväxta med slyskog. En yta (3) består idag av tennisbanor och ett mindre parti av parkliknande skog. Den femte ytan, där anslutningsvägen ska dras fram, utgörs delvis av skogsmark och delvis av en vägsträckning.

I samband med utredningar i närområdet påträffades stenålderslämningar i Varamoområdet strax söder om det nu aktuella utredningsområdet (Carlsson i manus). Genom sökschaktsgrävning kunde tre delområden avgränsas. Dessa innehöll härdar med ljusgrå sotig fyllning och skärvsten, gropar med ljusgrå fyllning samt områden med eldpåverkad sand. På ett av områdena hittades även bearbetad kvarts i matjorden. Ett avslag av kambrisk flinta är upphittat i närheten av i södra delarna av Varamon. Omfattande stenålderslämningar har under 2002 undersökts vid Skepparpinan inne i nuvarande Motala stad.

Fynden och anläggningarna tyder på aktiviteter främst under stenåldern. Det bearbetade kvartsmaterialet är i de flesta avseenden likt det mesolitiska fyndmaterialet från Strandvägen 1 i Motala. En preliminär tolkning är att det rör sig om flera små mesolitiska boplatser som påträffats vid Varamon (Carlsson a a).

På Bromma gård har fynd av stenålderskaraktär gjorts i form av en knacksten av granit (RAÄ 146). Till fornlämning RAÄ 146 hör även två slipstenar, ett par bitar slagg och Bromma gårdstomt som genom skriftliga dokument kan beläggas under högmedeltid. Sannolikt kan dock gårdens historia föras tillbaka till förhistorisk tid.

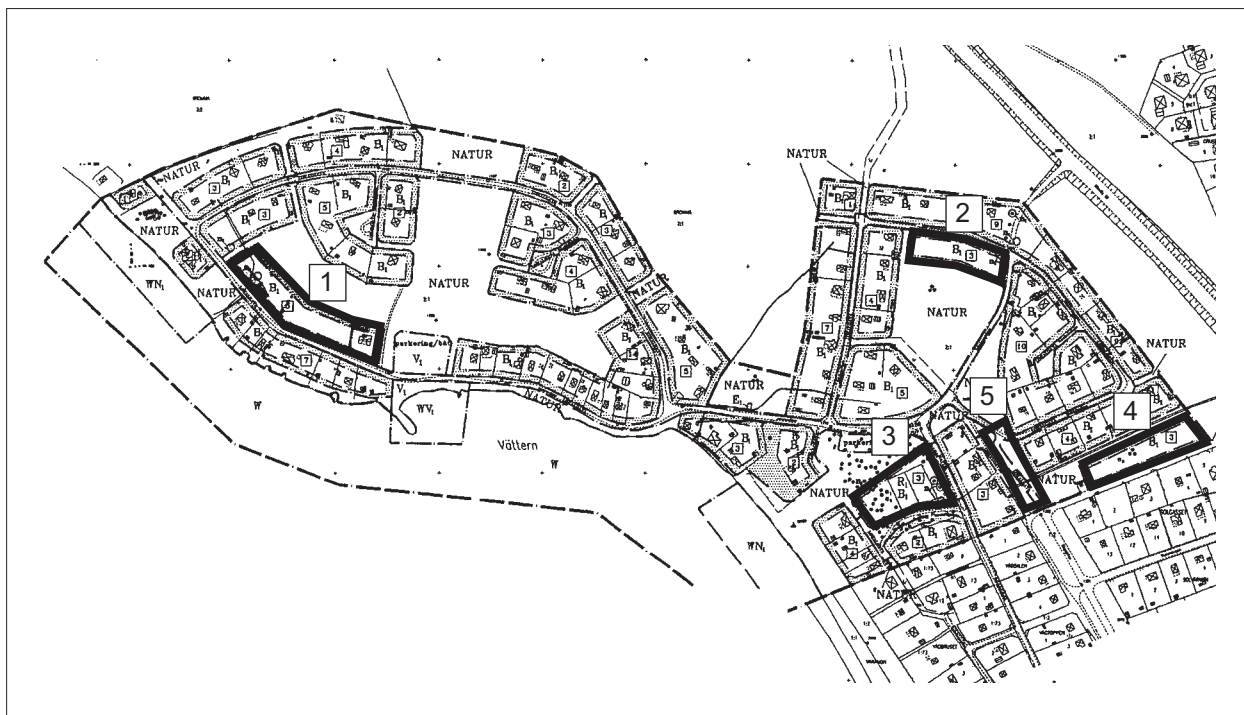
Lämningar från förhistorisk tid bestående av två skafthålsyxor och ett skifferbryne har påträffats vid Fridensborg ca 1 km nordost om utredningsområdet (RAÄ 150). Ytterligare en skafthålsyxa har påträffats i den norra utkanten av Motala (RAÄ 141). Öster om riksväg 50 finns stora områden med fossila åkrar (RAÄ 147 och 148) samt resterna efter en äldre vägsträckning (RAÄ 149).

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 1 var att fastställa huruvida fast fornlämning eller presumtiva fornlämningslokaler kommer att beröras av det planerade arbetsföretaget. Utredningens resultat ligger till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska utredningen etapp 1 genomfördes i form av kart- och arkivstudier samt en inventering av det berörda området. De historiska kartorna studerades för att områdets markanvändning skulle kunna fastställas. Vid inventeringen studerades förutom de aktuella exploateringsytorna även vägskärningar, strandområden och andra markskador i anslutning till dessa. Sondning genomfördes på platser som bedömdes som presumtiva boplatslägen. De olika exploateringsytorna numrerades 1-5 och beskrivs i det följande.

Figur 3. Detaljplan över utredningsområdet med de aktuella ytorna markerade.

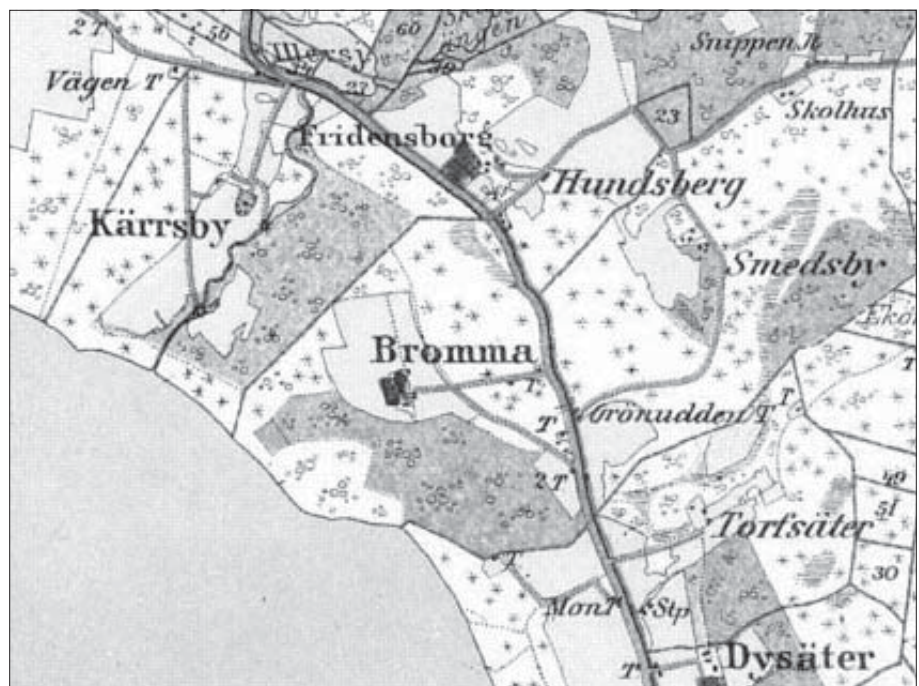
Resultat och slutsatser

Bromma gård omnämns redan 1370 då ”thorsteen jj broma” upplåter hus, jord och allt han äger till biskop Thomas i Växjö och John Petersson för Vadstena klostets räkning (SD nr 8043). ”Thorsten i Brumma” finns omnämnd ytterligare en gång år 1374 (SOFI).

De historiska kartorna över utredningsområdet visar att det till största delen utgörs av ängs- och betesmark. Den västligaste exploateringsytan (1) är belägen inom det område som på 1795 års karta benämns som ”Beteshagen” och beskrivs som god betesmark med en del avfälld och en del bevarad gran och en. Den norra (2) och östra (4) ytan ligger inom ”Storängen” som i det aktuella området beskrivs som god hårdvall med lövskog av ek, björk och asp.

Den östra ytan (4) berör mark som tidigare tillhört Bispmotala. Även ytan vid tennisbanan (3) och den planerade anslutningsvägen (5) ligger delvis på områden som tidigare hörde till Bispmotala. Dessa sistnämnda ytor är enligt kartorna från 1684 och 1722 belägna på sandig betesmark. På 1684 års karta anges att området är delvis trädbeväxt. Häradskartan från 1868-76 visar en likartad bild av exploateringsområdet som den som ges av 1600- och 1700-talskartorna.

Det aktuella området är strandnära och beläget nära kända stenåldersboplatser och fyndplatser för föremål från stenåldern. Vid inventeringen påträffades inga ovan mark synliga fornlämningar.

Figur 4. Utsnitt ur häradskartan över Aska härad upprättad 1868-76

De östra (1) och norra (2) ytorna var beväxta med en tät slyskog och genomkorsades dessutom av grävda diken. Det bedömdes inte som sannolikt att fast fornlämning skulle finnas inom dessa ytor och att en exploatering därmed skulle kunna genomföras utan ytterligare arkeologiska insatser på denna yta.

Yta 3 som består av tennisbanor och ett mindre parti av parkliknande skog samt den intilliggande yta 5 där anslutningsvägen ska dras fram bedömdes som presumtiva lägen för fast fornlämning i form av boplatslämningar. På dessa två ytor rekommenderas därför att en arkeologisk utredning etapp 2, i form av sökschaktsundersökning, genomförs före en eventuell exploatering. Detta gäller med undantag för tennisbanorna där det inte är sannolikt att några äldre lämningar bevarats. Även på yta 4 bör en eventuell exploatering föregås av en utredning etapp 2.

En utredning etapp 2 ska ge svar på huruvida fast fornlämning förekommer på de ytor som bedömts som presumtiva fornlämningslägen. Ansökan om exploatering sker till Länsstyrelsen i Östergötlands län som fattar beslut i frågan.

Referenser

Carlsson, Tom. I manus. Skepparpinan, RV 50 och väg 1088. Motala socken och kommun. Östergötland, Riksantikvarieämbetet UV öst Rapportmanus

Språk och folkminnesinstitutet (SOFI), Ortnamn på nätet

Svenskt Diplomatarium (SD), De svenska medeltidsbrev i svenskt Diplomatariums huvudkartotek. CD version 2. Riksarkivet 2001

Lantmäteriet akt D71-13:1 Ägomätning av Bromma i Motala sn, Östergötland. Upprättad 1795 av Bengt Berger

Lantmäteriet akt D71-8:1 Ägomätning av Bispmotala 1-2 i Motala sn, Östergötland. Upprättad 1684 av Gabriel Nilsson

Lantmäteriet akt D71-8:2 Ägomätning av Bispmotala 1-2 i Motala sn, Östergötland. Upprättad 1722 av Johan Ekeboom

Häradskartan över Aska härad upprättad 1868-76

Med anledning av en planerad nybebyggelse inom ett fritidshusområde på fastigheten Bromma 2:1 i Motala kommun genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 som omfattade kart- och arkivstudier och fältinventering. Ett förslag till en ny detaljplan för området har upprättats och i detta finns ett förslag med 14 nya tomter och en ny anslutningsväg. Totalt omfattar förslaget en exploateringsyta på ca 15.000 m² som fördelar sig på fem ytor.

Vid utredningen påträffades inga ovan mark synliga fornlämningar. Det aktuella området är strandnära och beläget nära kända stenåldersboplatser och fyndplatser för föremål från stenåldern. På två av ytorna bedömdes att en exploatering skulle kunna genomföras utan ytterligare arkeologiska insatser. De övriga ytorna, däribland den som kommer att tas i anspråk för en ny anslutningsväg, bedömdes som presumtiva boplatslägen varför en utredning etapp 2 rekommenderas innan någon exploatering genomförs. Länsstyrelsen i Östergötlands län fattar beslut i frågan om exploatering inom området.